

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академичната длъжност "професор", по научната специалност 05.02.24. Организация и управление извън сферата на материалното производство (национална сигурност),
с кандидат доц. д-р Петър Георгиев Христов, работещ във Варненски свободен университет "Черноризец Храбър"

Рецензент: професор Владимир Томов Владимиров, доктор на икономическите науки.

Уважаеми Господин председател,

Уважаеми членове на научното жури, от Варненски свободен университет "Черноризец Храбър" е обявен конкурс за „професор“ по научна специалност 05.02.24. Организация и управление извън сферата на материалното производство (национална сигурност). Обявата по конкурса е публикувана в Държавен вестник бр. 50 от 02.07.2010 г.

Документи за участие в конкурса е подал доц. д-р Петър Георгиев Христов, който е единствен кандидат.

1. ПУБЛИКАЦИИ, ПРЕДСТАВЕНИ ЗА УЧАСТИЕ В КОНКУРСА.

За участието си в настоящия конкурс доц. д-р П. Христов е представил сумарно:

- 2 самостоятелни монографии и 4 в съавторство;
- 1 самостоятелно учебно пособие и 2 в съавторство,
- 31 статии, самостоятелни и в съавторство,
- 11 доклада, самостоятелни и в съавторство.

Тези публикации отразяват цялото му творчество от 1986 до 2010 г. Те включват публикации по дисертацията за получаване на образователната и научна степен "доктор" и публикации преди първата хабилизация на кандидата през 2000 г.

След 2000 г. доц. д-р П. Христов публикува:

- 1 самостоятелна монография и 1 монография, в съавторство и с точно дефинирано авторско участие;
- 2 самостоятелни научни студии;
- 6 самостоятелни научни статии на български език;
- 1 самостоятелна научна статия на английски език,
- 3 научни статии в съавторство на български език;
- 6 научни статии в съавторство на английски език;
- 2 учебни помагала, в съавторство и с точно дефинирано авторско участие;
- 1 самостоятелен доклад на български език;
- 1 самостоятелен доклад на английски език;
- 7 доклада в съавторство на български език;
- 3 доклада в съавторство на английски език, които са публикувани на интернет -страница на международен проект - <http://heritagefire.net>.

Публикациите съответстват напълно на научната специалност, по която е обявен конкурса.

2. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА, НАУЧНО ПРИЛОЖНАТА И ПЕДАГОГИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА.

Творческата биография на доц. д-р П. Христов дава основание да се оцени като точно аргументирано и творчески обосновано съчетание на научно-изследователска, преподавателска и приложна работа.

Могат да се формулират три основни периода.

Първият период от 1986 до 1990 г. обхваща работата му темата на дисертацията за придобиване на образователната и научна степен "доктор". Тя е насочена към решаване на специфични проблеми на сигурността, след успешната защита на която получава научното звание "доктор по право". Акцентът на научната дейност на доц. д-р П. Христов е борбата на контраразузнавателните органи в България с чуждестранни специални служби по въпросите на международния научен обмен.

След 1990 г. се отдава на научно - приложни и приложни разработки и публикации с очертан предпазен и защитен ефект за обществеността.

Важен момент в творческата дейност е през 1995 г., когато започва преподавателската си кариера във Варненски свободен университет "Черноризец Храбър". Забелязват се нови аспекти в работата му изразяващи се политиката и управлението на сигурността и конфликтите.

През периода от 1995 до 2000 г. доц. д-р П. Христов публикува 1 самостоятелна, а в съавторство три монографии. Тази публикационна дейност сама по себе си е значимо постижение.

След 2000 г. доц. д-р П. Христов насочва дейността си в ново и перспективно направление, каквото е теорията на риска и безопасността. Разработва проблеми, които са свързани с юридически, административни, теоретично-терминологични и методологични страни на риска и сигурността. Отражение на работата му са 1 монография по теорията на риска, 1 монография по екологична сигурност, с раздел по риска и многобройни публикации у нас и в чужбина.

Следва да се отбележат постиженията на доц. д-р П. Христов в областта на обучение на студенти по защита на националната сигурност, включваща създаване на нови специалности, учебни планове, програми по дисциплини, които са редки за страната. Такива са "Разузнавателна защита на конституционния ред", "Теория на риска и безопасността", "Управление в условията на кризи от неконвенционален характер", "Управление на риска" и др. Преподавателската му дейност е съпроводена и с издаване на редица учебни пособия, осигуряващи подготовката на студентите.

Важен момент в дейността на кандидата след 2000 г. е участието му в изследователски проекти. Достоинно е представянето на българската страна от доц. д-р П. Христов в разработването на проект COST "Built Heritage: Fire Loss to Historic Buildings" към Европейската научна фондация на Европейския съюз. В него той участва като член на Управителния съвет и в работна група по оценка на риска. Взема участие в редица други проекти по организация и обучение на ръководния състав на турските пожарни бригади, създаване и утвърждаване на университетски специалности, трансгранично сътрудничество на Балканите, преодоляване на последиците от природни бедствия, аварии и катастрофи.

Доц. д-р П. Христов участва след 2000 г. в 18 международни конференции, част от които организира. Утвърждава се като специалист по теория на риска и безопасността с изявени организаторски качества.

През разглеждания период е ръководител на четири успешно защитили докторанта. Темите на докторантурите им са пряко свързани с проблемите на националната сигурност.

Бих отбелязал, че доц. д-р П. Христов формира около себе си екип, който изследва задълбочено проблемите на риска в различни аспекти. Считам, че това е пример за изграждане на научна школа по теория на риска и безопасността, която ще има редица последователи и ще бъде база за разработване на дисертационни трудове. Това е и основна причина да бъде оценяван с висока оценка и да бъде търсен като партньор в международни и национални проекти.

3. НАУЧНИ И НАУЧНО - ПРИЛОЖНИ ПОСТИЖЕНИЯ И ПРИНОСИ.

Научните и приложни постижения и приноси ще бъдат разгледани по библиографски признак, съответно монографии, статии и доклади, учебни помагала.

3.1. МОНОГРАФИИ.

3.1.1. Метатеория на риска. Парадигми и подходи. София, Албатрос, 2010. Тя е посветена на актуален изследователски проблем.

Сигурността е възлов показател за нацията. Установяването на риска, заплахите за националната сигурност, опасните тенденции е необходимо, за да се изгради аргументирана държавна политика. Ето защо актуалността на темата на монографията е на национално ниво.

Освен тази принципна и широко обхватна актуалност, проблемът е значим в научно и научно - приложно отношение. Дължи се на липсата на достатъчно задълбочени научни разработки и изследвания, които да предлагат модел за преорганизиране на съществуващото знание в обща универсална постановка на риска.

Изложението в монографията показва, че доцент д-р П. Христов познава задълбочено проблема. Това мое заключение се изгражда на основание на представените от автора във всяка част на разработката същност, положителни страни и недостатъци в наши и чуждестранни изследвания. Прави се сравнение с водещи тези за риска и негови интерпретации. Тук следва да се отбележи, че авторът демонстрира лично отношение по проблемите. Личи собствения поглед. Проявява се аналитичен стремеж, който отговаря на темата, целта и задачите на монографията.

Монографията се състои от увод, осем части и заключение. Обемът му е 317 страници, на които са изложени 15 фигури и 7 таблици. Библиографията съдържа общо 170 заглавия, от които 126 на кирилица и 44 заглавия на латиница.

Монографията е задълбочено научно изследване. Обект на монографията е рискът. Предмет на монографията е теорията на риска.

Обхватът на изследването включва теоретични и практически задачи през близо 15 годишен период. Стремежът е бил да се базира върху точно формулирани съображения за изграждане на доказателства, съобразени с условията и опита в страната и по света.

Ограниченията се налагат от спецификата на изследването, чиято особеност е в разнообразието на тълкуванията и доказателствата за риска.

Целта на на монографичния труд, е да се предложи и обоснове модел за преорганизиране на съществуващото знание в обща картина на риска, която да се използва за конструиране на универсален подход за анализ и контрол на риска, приложим в различни сфери на човешката дейност.

Решават се две основни задачи. Първата е теоретична, а втората-приложна. Правилно са свързани, тъй като по този начин се доказва потребността и практическия аспект.

Изложените базови елементи на монографията позволяват задълбочено, аналитично и достатъчно обхватно изследване, отговарящо на хабилитационен труд за заемане на академична длъжност «професор».

Доц. д-р П. Христов е възприел нетрадиционен методичен подход. Първо той се основава на непрекъснато доказване на своите тези, което е достойно за научен труд. Второ, методиката не е в самостоятелна част, а е вплътена навсякъде в монографията. Намирам този подход за много подходящ, като основание са многообразните разглеждани проблеми.

Представя се актуалността на проблемите за риска, в което личи дълбокото философско тълкуване на автора. След това се преминава умело към разкриване на неопределеността и риска. Представя се общата методология и се извежда постановката на метатеорията, като "теория на теориите" за риска.

Преминава се през история, понятия, парадигми, за да се стигне до институционализация - значим и неразвит проблем в досегашните разработки.

Подробно се описват методологичните подходи и модели за изследване на опасностите, заплахите и рисковете пред сигурността. Те съответстват на стила на задълбочено научно изследване.

Развитите теоретични постановки от доц. д-р П. Христов са резултат от прилагане на доказани форми на научни знания. Базирано се на логически издържани и убедително развити понятия, принципи и категории.

Изложението е на адекватен на разработката стил.

Теоретичните възгледи на автора се основават на цялостна система от виждания и представи, които обясняват явленията и процесите, определящи риска, и връзките между тях.

Свидетел съм на дългогодишните научни търсения на автора. Дискутирали сме многократно проблематиката. Наблюдавах еволюцията на идеите, за да стигне до представения монографичен труд.

Авторските търсения и резултати са лични и са съпроводени с абсолютно коректно отношение към постиженията на други изследователи.

Стилът на автора е неподражаем. Освободен е от типичността на строги аналитични доказателства и стил, който аз ползвам.

Доц. д-р П. Христов въвежда неустановени досега интерпретации, които доказват научния му усет и начин за постигане на аргументирани тези.

Установявам следните приноси:

I. Значителен научен принос.

Създадена е метатеория на риска, включваща система научни подходи, методи и доказателства. Те допринасят за усъвършенстване на същността и структурата на риска и значението му за сигурността на личността, обществото и нацията.

Считам, че това достижение е новост, което му придава оригинален характер. Има значимост на съществен проблем, който е с общо научно действие. Чрез него се разкрива нова област в теорията на риска.

II. Научни приноси.

II.1. Изведени са дефиниции и категории на риска. Чрез тях се утвърждава и развива:

а) понятийният апарат, който е база за изграждане на достатъчно универсална теория на риска,

б) теорията на сигурността.

II.2 Разкрита е същността на формирането, установяването и развитието на политиката на сигурност, фактори и параметри за оценка на нивото на риска.

II.3 Формулирани са модели за:

- Оценка на нормативно-законодателни и организационно-управленски актове и конкретни практики.

- Теорията и методиката на формиране и постигане на сигурност, като хомеостазис на обществото.

- Опасностите и заплахите за сигурността.

- Критичните последствия за сигурността, възникващи в резултат на неефективни решения и действия, включително от нови или недостатъчно изучени рискове.

- Оценка на опасните състояния и критичните ситуации в управлението на сигурността.

II.4 Формулирани са общи принципи и положения на метатеорията, които са база за развитие на нов управленски модел на сигурността.

II.6. Дефинират се и се доказват значими за риска тези за:

- влиянието на ресурсите върху дефиниране на риска, съответно сигурността,

- нови аспекти на същността на управлението на риска в съвременния свят,

- значението на държавата в третирането на риска за обществото,

- влиянието на теологията върху разбирането на риска,

Тези приноси са оригинални достижения с достатъчно общ характер и действие.

III. Научно-приложни приноси.

III.1. Изведени са доказателства и се илюстрират характеристиките на риска чрез литературни произведения.

III.2 Установени са несъответствията и слабостите на националната правна и управленска уредба.

III.3 Дефиниране на безопасността, сигурността, надеждността и приемливия риск чрез хомосфера и ноксосфера.

Представено е оригинално развитие на съвкупност от частни проблеми, които са доведени до конкретен резултат. Те са валидни за общността на изследването в монографията.

Монографичният труд и приносите са лично дело на автора. Доказва се чрез самостоятелните публикации по монографията, които познавам детайлно. Те представляват отделни нейни съществени части.

Основание е и изграденият стил на изложение на автора, който личи във всички части на монографията.

Лично съм запознат с някои от вариантите на монографията и съм свидетел на усъвършенстване на материала, извършвано самостоятелно от доцент д-р Петър Христов.

Препоръките, които имат към монографията са:

- Оптималният риск е минималният, а условно оптималният е, когато се съчетае с възможността за определени фактори, като разходи, условия на прилагане, проектиране и т.н. Поставят се допускания и ограничения. Такава е оптималността на принципа ALAR и ALARP, където се формулира условие за разумност и практическа възможност за реализиране.

- Заклучението е подходящо да извежда приносите, най-значимите постижения, ценностите, оригиналността на работата. Добре би било да се открият по-ясно формите на научните знания, които са в резултат на разработване на монографията.

- Необходимо е да се формулират перспективите за развитие и насоки за бъдеща работа. Може да се направи сравнение с досега съществуващите знания.

-Пропусната е прогнозната функция на теорията. Може да се изясни доказуемостта, проверимостта и достоверността. Това са свойства, които са неразделно свързани с всяка теория.

Изложените препоръки нямат значимо влияние върху стойността на монографичният труд. Той е посветен на актуален научен проблем, каквато е теорията на риска и сигурността. Решаването му в монографията става чрез прилагане на съвременни научни методи за изследване.

Монографията съдържа значителен научен принос, както и редица научни и научно-приложни приноси.

Съществените и научни приноси нямат аналог в досегашни научни знания и резултати, получени от други автори. Това придава оригиналност на работата.

Доц. д-р П. Христов доказва, че има задълбочени теоретични знания и притежава способности да извършва изследвания на високо научно ниво.

Монографията съответства по същност и значимост на дисертация за придобиване на научно звание "доктор на науките".

Като имам предвид една от най-значимите дефиниции, че "монографията е основа на сградата на науката" и съдържанието на разработката считам, че тя достойно се представя в конкурса за заемане на академичната длъжност "професор".

3.1.2. Екологична сигурност. София, Албатрос, 2007.

В монографията "Екологична сигурност" доц. д-р П. Христов разработва самостоятелно Част I. Състояние на понятийния апарат в сигурността.

Приносите на автора могат да се обобщят както следва:

Направен е задълбочен терминологичен анализ, който показва слабостите на прилаганите на сегашния етап основни категории и понятия. Те се използват по подходящ аналитичен начин за усъвършенстване на базовите определения в теория на сигурността, в частност екологичната сигурност.

С разкриването на парадигмите на сигурността и новите усъвършенствани тълкувания се внася нов информационно обогатяващ ефект в сигурността. Той се потвърждава чрез търсене на взаимни зависимости и обяснения на връзките между понятията.

Въведените категории и техните обяснения имат законотворческа значимост, тъй като внасят ред и съдържателност. Те могат да бъдат основа за създателите на нормативни актове в областта на сигурността.

Доказва се рисковата парадигма на сигурността, която може да се прилага не само в екологичната сигурност, на която е посветена монографията, но и в редица други области свързани със заплахи към обществото.

3.2. СТАТИИ И ДОКЛАДИ.

Постиженията и приносите в публикуваните статии и изнесени доклади на научни конференции от доц. д-р П. Христов бих систематизирал както следва:

I. Изведени са обобщения за сценарии на възникване, тенденции на развитие, перспективи, които имат методологично и научно значение за риска и националната сигурност [7,8,9,10,11,17,20,21,22,24].

II. Формулирани са изводи и препоръки в научната област на националната сигурност, безопасността и риска, които са важни и значими за професионалната и управленска дейност [7,9,10,11,17,22,38].

III. Създадени са модели за изследване, анализ и оценка, чрез които се обясняват и подпомагат управленски решения за действия в условията на риск, опасности и заплахи [14,20,22,23,24,25].

IV. Обосновани и са доказани предпоставки, обстоятелства, условия и закономерности за решаване на юридически проблеми на риска и сигурността и тяхното институционално утвърждаване [12,13,18,19,21,26].

V. Чрез проведени изследвания, научна критика и дискусии с други автори са обосновани и са доказани тези, които подпомагат вземане на решения в управлението на риска и сигурността [7,8,10,11,17,20,25,35].

V. Формулиран е и е развит специфичен категориен апарат и са въведени класификации, които обогатяват теорията и практиката на управление на сигурността [7,9,10,11,14,26].

VI. Разкриване действието на закономерности на превръщане на научни резултати в методични основи на обучението на студенти по национална сигурност, защита от аварии и бедствия [7,29,35,36,37,39,40,41].

VII. Предлагат се решения с практическа приложимост и оригинални моменти в метода на разработване [34,38,42,43,44].

Препоръките, които мога да дам за публикуването на статии и за съдържанието на доклади на научни конференции са:

-По-точно може да се следват целта и задачите, които се поставят с разработване на статии и изнасяне на доклади. Установявам, че се допуска отклоняване от основната идея, развитие на спомагателни тези и след това връщане към първоначалния замисъл. Съдържанието на статиите и докладите трябва да бъде подчинено на точно формулирана постановка, която следва да бъде доказвана от началото до края. Заключение следва да покаже степента на постигане на целта и задачите и да се разбира, че разработката е завършена.

-Стилът на изложението в публикации с научна стойност следва да бъде кратък в описателната си част и да привежда достатъчно доказателства за развитите тези. Установявам, че в редица случаи се допускат сложни изречения, включващи няколко подчинени изречения, което затруднява осмислянето и разбирането на развиваната идея.

-Публикации с еднакво заглавие предполагат еднакво съдържание. Поради това считам, че трябва да бъдат представени като една публикация, с двукратно издаване, което трябва да се уточни чрез библиографското описание. Имам предвид публикации №8 и №10. Разбирам, че първата е студия и е обширно и съдържателно развитие на проблема за феноменалните аспекти на риска, а втората е статия. Без да се обръща внимание на този факт обикновеният читател може да остане с впечатление, че материалът е един и същ.

3.3. УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

Издадените от доц.д-р П. Христов две учебни помагала са в съавторство, с точно дефинирано участие.

В ръководството за дипломна работа доц. д-р П. Христов развива разглеждането на дипломната работа като специфична изследователска дейност, особености, концепциите в дипломните работи, процедура и методика, планиране и организация, обработка на резултатите и други аспекти, придаващи научен характер. С присъща възискателност той следи за качеството на работите на дипломантите и техните ръководители, което повишава нивото им.

В ръководството по теория на риска и безопасността доц. д-р П. Христов участва с упражнения, които са превъплъщаване на разработени от него модели по същност и структура на риска. Така се доказва приложността и възможностите за обучение на студентите чрез научни постижения

4. ПРИЗНАВАНЕ ПОСТИЖЕНИЯТА НА КАНДИДАТА ЧРЕЗ ЦИТИРАНИЯ ОТ СПЕЦИАЛИСТИ ПО НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ И ТЕОРИЯ НА РИСКА

Доц. д-р П. Христов е известен и широко цитиран автор. От приложената справка става ясно, че е цитиран 153 пъти, а основната част от цитиранията са след 2000 г. Цитиращите автори се позовават предимно на публикации на доц.д-р П. Христов през този период.

Прави впечатление, че в цитиранията се упоменават няколко основни публикации. Такива са монографиите по "Разузнавателна защита на конституционния ред", "Екологична сигурност", статии като "Краят на концепциите за национална сигурност", "Класификация на заплахите за националната сигурност", "Термините "разкриване" и "идентификация" в контекста на...." и други. Това е признак, че тези разработки са значими в националната сигурност.

Систематизирайки характера на цитиранията установих, че те са свързани с:

- Дефиниции, категории и класификации,
- Идеи; -
- Принципи;
- Анализи и проблеми;
- Тези и хипотези; -
- Парадигми;
- Факти.

В редица публикации се цитират неколккратно различни работи на кандидата за професор, което показва широкия спектър на неговите постижения.

Характерът на цитиранията и броят им доказва, че изданията на доц. д-р П. Христов имат научна и научно-приложно значение за научните среди. Те са доказателство за постиженията му и се приемат безпрекословно от специалистите по национална сигурност и теория на риска.

С цитиранията се подкрепят основни положения на разработките им, внася се ред, подчертава се значимост, развиват се нови знания, очертават се насоки за усъвършенстване и развитие. Това се прави от редица много известни и признати специалисти по национална сигурност.

* * *

Уважаеми господин председател,

Уважаеми членове на научното жури, давам положителна оценка за научната и преподавателска дейност на кандидата доцент д-р Петър Георгиев Христов.

С настоящата рецензия отбелязвам постиженията на достойна и впечатляваща кариера на университетски преподавател, който всеотдайно работи за обучение на специалисти с висше образование и за престижа на Варненски свободен университет «Черноризец Храбър».

На основание на изложеното

ПРЕДЛАГАМ:

Доцент д-р Петър Георгиев Христов да бъде избран да заеме академичната длъжност «професор» по научна специалност 05.02.24. Организация и управление извън сферата на материалното производство (Национална сигурност) във Варненски свободен университет «Черноризец Храбър».

27.4.2011 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф. д.ик.н. Владимир Томов
Владимиров